

B.A. (Part-II) Semester-IV (CBCS) Examination**OPTIONAL SUBJECT (Literature)****SANSKRIT LITERATURE**

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— Write answers in the Medium offered.

सूचना :— उत्तरे स्वीकृत माध्यमातून लिहावीत.

सूचना :— उत्तर स्वीकृत माध्यम में लिखिए।

1. Rewrite the sentence by choosing the correct option (All questions are required) :

20

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा (सर्व प्रश्न आवश्यक).

सही विकल्प चुनकर वाक्य पुनः लिखिए (सभी प्रश्न अनिवार्य)।

1. कविकुलगुरुः कः ?

(अ) भवभूतिः

(ब) बाणभट्टः

(क) कालिदासः

(ड) भासः

2. मेघदूतम् कीदृशं काव्यम् ?

(अ) महाकाव्यम्

(ब) नाटकम्

(क) खण्डकाव्यम्

(ड) चम्पुकाव्यम्

3. मेघदूतस्य नायकः कः ?

(अ) किन्नरः

(ब) यक्षः

(क) गन्धर्वः

(ड) सुरः

4. यक्षः मेघं कदा दृष्टवान् ?

(अ) माघमासे

(ब) आषाढस्य अन्तिम दिवसे

(क) चैत्रपौर्णिमाम्

(ड) आषाढस्य प्रथम दिवसे

5. चेतन-अचेतनेषु कः कृपणः ?

(अ) कामार्ताः

(ब) भोगार्ताः

(क) बालकाः

(ड) रूजार्ताः

6. मेघस्य कृते गन्तव्या नगरी का ?

(अ) उज्जयिनी नगरी

(ब) अलका नगरी

(क) अमरावती नगरी

(ड) मगधदेशः

7. शास्त्रे कति दिग्गजानां वर्णनमस्ति ?

(अ) 10

(ब) 6

(क) 8

(ड) 7

8. गोपवेषधारी विष्णोः अवतारः कः ?

(अ) रामः

(ब) इन्द्रः

(क) श्रीकृष्णः

(ड) गौतम बुद्धः

9. आम्रकूट पर्वतात् मेघः कुत्र गच्छति ?
 (अ) विन्ध्यम् (ब) रेवाम्
 (क) गङ्गाम् (ड) चर्मण्वतीम्
10. मयूरस्य ध्वनिः कः ?
 (अ) फुत्कारः (ब) काँव् काँव्
 (क) कुहु-कुहु (ड) केका
11. उज्जयिनीनगरी कस्य खण्डम् अस्ति ?
 (अ) स्वर्गस्य (ब) अलकायाः
 (क) अन्तरिक्षस्य (ड) देहलयाः
12. सूर्योदये कस्याः वर्णनं खण्डि तारूपेण कृतमस्ति ?
 (अ) कुटजस्य (ब) कमलिन्यः
 (क) पाटलस्य (ड) अभिसारिकायाः
13. देवगिरी पर्वते कः वसति ?
 (अ) गणेशः (ब) शङ्करः
 (क) स्कन्दः (ड) इन्द्रः
14. सेविष्यन्ते नयन सुभगं खे भवन्तं _____ ।
 (अ) मयूरः (ब) चातकाः
 (क) चटकाः (ड) बलाकाः
15. जानामि त्वां प्रकृतिपुरुषं कामरूपं मघोनः । कस्य कृते अस्ति इयम् उक्तिः ?
 (अ) मेघस्य (ब) यक्षस्य
 (क) मयूरस्य (ड) पर्वतस्य
16. हंसद्वारं कस्य यशोमार्गः ?
 (अ) पशुपतेः (ब) भृगुपतेः
 (क) इन्द्रस्य (ड) यक्षस्य
17. का जह्नोः कन्या ?
 (अ) नर्मदा (ब) रेवा
 (क) गङ्गा (ड) वेत्रवती
18. त्र्यम्बकस्य अट्टहासः कः ?
 (अ) आम्रकूटः (ब) कैलासः
 (क) विन्ध्यः (ड) सहयः
19. लाङ्गली कः ?
 (अ) श्रीविष्णुः (ब) श्रीकृष्णः
 (क) श्रीशिवः (ड) बलरामः
20. मेघदूतस्य कति विभागाः ?
 (अ) द्वे (ब) त्रीणि
 (क) चत्वारि (ड) एकम्

2. Translate any **three** of the following :

15

खालीलपैकी कोणत्याही **तीन** श्लोकांचे भाषांतर करा :
निम्नलिखित किन्ही **तीन** श्लोकों का अनुवाद कीजिए :

1. कश्चित्कान्ताविरहगुरूणा स्वाधिकारात्प्रमत्तः
शापेनास्तङ्गमितमहिमा वर्षभोग्येण भर्तुः ।
यक्षस्पृष्टे जनकतनयास्नानपुण्योदकेषु
स्निग्धच्छायातरूषु वसति रामगिर्याश्रमेषु ।।
2. धूमज्योतिः सलिलमरूतां सन्निपातः क्व मेघः ?
सन्देशार्थाः क्व पटुकरंणैः प्राणिभिः प्रापणीया ।
इत्यौत्सुक्यादपरिगण यन्गुह्यकस्तं ययाचे
कामाऽऽर्ता हि प्रकृतिकृपणा रचेतनाचेतनेषु ।।
3. सन्तप्तानां त्वमसि शरणं तत्पयोद ! प्रियायाः
सन्देशं मे हर धनपतिक्रोधविश्लेषितस्य ।
गन्तव्या ते वसतिरलका नाम यक्षेश्वराणां
बाहयोद्यानस्थित हर शिरश्चन्द्रिका धौतहर्म्या ।।
4. आपृच्छस्व प्रियसखममुं तुङ्गमालिङ्ग्यशैलं
वन्द्यै पुंसां रघुपतिपदैरङ्कितं मेखलासु ।
काले काले भवति भवतो यस्य संयोगमेत्य
स्नेहव्यक्तिस्थिरविरहजं मुञ्चतो बाष्पमुप्लम् ।।
5. रत्नछायाऽऽव्यतिकर इव प्रेक्ष्यमेतत्पुरस्ता
द्वल्मीकाग्रात्प्रभवति धनुषखण्डमाखण्डलस्य ।
येन श्यामं वपुरतितरां कान्तिमापत्स्यते ते
बर्हेणैव स्फुरितरूचिना गोपवेषस्य विष्णोः ।।

3. Reference to context any **two** of the following sentences :

10

खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** वाक्यांचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :
निम्नलिखित में से किन्ही **दो** वाक्यों का संदर्भ लिखकर स्पष्टीकरण दीजिए :

- (1) याज्वा मोधा वरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा ।
- (2) रिक्तः सर्वो भवति हि लघु पूर्णता गौरवाय ।
- (3) शेषैः पुण्यैर्हृतमिव दिवः कान्तिमत् खण्डमेकम् ।
- (4) भक्तिच्छेदैरिव विरचितां भूतिमङ्गे गजस्य ।

4. Write any **two** of the following :

10

खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** टीपा लिहा :
निम्नलिखित में से किन्ही **दो** टिप्पणियाँ लिखिए :

- (1) कालिदासः
- (2) लघुकाव्यम्
- (3) यक्षः
- (4) रामगिरिः

5. Write in detail about 'पूर्व-मेघदूतम्'.

10

'पूर्व-मेघदूतम्' विषयी सविस्तर लिहा.

'पूर्व-मेघदूतम्' के विषय में विस्तार से लिखिए।

OR/ किंवा / अथवा

Write in detail the route from Ramgiri to Alakanagari told by Yaksha to Megha.

यक्षाने मेघाला सांगितलेला रामगिरी ते अलकानगरी पर्यंतचा मार्ग सविस्तर लिहा.

यक्ष द्वारा मेघ को बताए गए रामगिरी से अलकानगरी तक के मार्ग को विस्तार से लिखिए।

6. Write any **three** notes of the following :

15

खालीलपैकी कोणत्याही **तीन** टीपा लिहा :

निम्नलिखित में से कोई **तीन** टिप्पणियाँ लिखिए :

(1) सांख्यदर्शन

(2) योगदर्शन

(3) वैशेषिकदर्शन

(4) मीमांसादर्शन

(5) न्यायदर्शन